

Når loven spiller fallit

Af SVEND AA. NIELSEN og IVAN RASMUSSEN Illustreret af Lars Refn

Sådan blev våbenfabrikken Wejra solgt til israelske fagforeninger ved hjælp af en dansk stråmand og lidt hjælp fra Justitsministeriet, som administrerer krigsmaterielloven, der forbyder salg af danske våbenfabrikker til udlandet.

Historien om Wejra er en beretning om, hvordan en israelsk fagforening overtog en dansk våbenfabrik, og hvordan stråmanden og sælgerne blev straffet for at overtræde krigsmaterielloven og skatteloven. Denne besynderlige beretning ville ikke være interessant, hvis den kun gjaldt en banal lovovertrædelse. Men sagen afslører samtidig, hvor lemfældigt loven om krigsmaterielproduktion administreres, og hvor lidt myndighederne er interesseret i at sørge for, at den overholdes.

Historien om Wejra starter to år efter krigen. I Finland træffer direktør for det danske elektronikfirma Radiometer, Karl Schröder, på en rejse ingeniør Donner fra den finske ammunitionsfabrik Tampella. Han opfordrer Schröder til at starte en tilsvarende dansk virksomhed.

Vel ankommen til fødelandet kontakter Karl Schröder M.P. Weibel, som er ansat på A.P. Møllers våbenfabrik, DISA, hvor de berømte Madsen-maskingeværer fabrikeres. Weibel havde under Vinterkrigen opholdt sig i Finland, hvor han arbejdede på Tampella, og herfra kendte han civilingeniør Jens Chr. Jensen, som havde arbejdet for ammunitionsfabrikken Rauma. ⁽¹⁾

En dansk våbenfabrik grundlægges

De tre mænd stifter i 1947 aktieselskabet Wejra i Ålborg. De agiterer kraftigt for Tampellas produkter og det lykkes for dem at få Hærens Tekniske Korps interesseret i en 10-årig kontrakt til en værdi af 6 mill. kr.

Også amerikanerne viser deres interesse i en dansk selvforsyning og bestiller 200.000 patroner hos Wejra til en samlet pris af 40 mill. kr.

Men i Finland bliver det trange tider for våbenfabrikanterne. En aftale mellem Sovjetunionen og Finland gør det i 1948 umuligt for Tampella at sælge våben til udlandet. Derfor opretter Tampella et datterselskab, som først får sæde i Luxembourg, senere i Lichtenstein. Firmaet hedder Salgad, og direktøren er Schlomo Zabłudowitch, en polsk jøde, som efter krigen flyttede til Israel. Herfra blev han sendt til Finland som en slags forbindelsesofficer mellem Tampella og virksomheden Soltam. Soltam er også en ammunitionsfabrik, men omkring ti gange større end Wejra. Soltam ejes af de israel-

1 Weekendavisen, 28.12.79.

Forsvar nr. 2, 1980

ske fagforeninger, KOOR, og formanden for bestyrelsen er Schlomo Zabłudowitch. Han hævdes at være israelsk efterretningsagent ⁽²⁾.

Wejra er helt afhængig af de ordrer, som Salgad kan skaffe. Firmaet i Lichtenstein sørger for, at Wejra kan afsætte 80 pct. af sin produktion af ammunition, især mortérgranater, til udlandet. Sverige, Norge, Holland og Vesttyskland er hovedaftagere. Fra '50erne og fremefter har Wejra en omsætning på i alt 400-500 mill. kr. Ved siden af våbenproduktionen fabrikkerer Wejra også køkkentøj, bl.a. Rebildgryder, men denne del af virksomheden er tabsgivende.

NATO og gode forbindelser giver afsætning

En del af våbenproduktionen leveres til dansk militær, og her har fabrikken gode forbindelser. Fra 1957-69 er oberst Poul Norup direktør for Wejra. Indtil 1955 var han chef for Forsvarets Krigsmaterielforvaltnings Konstruktionsafdeling. Og i 1963 indtræder generalmajor Knud Hee Lindhardt i Wejras bestyrelse, da han bliver pensioneret fra Forsvarsministeriets 2. afdeling.

I 60'erne udvider produktionen sig. Wejra får andel i fælles NATO-projekter og fremstiller dele til luft-tilluft-raketten Sidewinder og til jord-til-luft-raketterne Redeye. Produktionen foregår i samarbejde med våbenfabrikant Jørgen Høyer, Søsum på Sjælland ⁽³⁾.

Også kompensationsordrer nyder Wejra godt af. I 1976-77 producerer fabrikken 150.000 mortérgranater af størrelsen 120 mm til Vesttyskland som et led i en aftale om 120 Leopardtanks, som dansk militær køber.

Gennem mange år har Wejra en fast aftale med dansk militærs "Dansk Granatfabrik" i Ellinge i Nordjylland, hvor Wejra køber sprængstof og får det påfyldt. Desuden prøvesprænges fabrikkens granater af militæret på øvelsesarealet Stold ved Havnsø i Odsherred.

Udenlandsk kapital ind i Wejra

I begyndelsen af 60'erne står det klart, at produktionen er så stor, at der må ske udvidelser. Salgad slår halv skade om udgifterne sammen med Wejra og stifter i 1962 ejendomsaktieselskabet Salve med en kapital på 400.000 kr., som senere udvides til 1,6 mill. kr.

Salves formål er at udleje fabriksbygninger og maskiner til Wejra. Lejen af de ny fabriksbygninger i Skalborg ved Ålborg fastsættes efter størrelsen af Wejras salg. Direktør for selskabet er Jens Chr. Jensen, og i bestyrelsen sidder desuden direktøren for Tampella, Åke H. Kihlman, Schlomo Zabłudowitch og Karl Schrøder. I 1962 opnår udenlandsk kapital for første gang direkte indflydelse i Wejra ved at den halvt uden-

2 Aktuelt, 16.11. 79.

3 Chaufførnyt, marts 1972.

landskejede Salve skaber forudsætningen for Wejras våbenproduktion og indkasserer gevinsten heraf. Justitsministeriet skrider ikke ind, selvom loven om krigsmateriel klart siger, at der kun kan gives tilladelse til produktion af krigsmateriel til "personer, der har dansk indfødsret, og aktieselskaber, som har deres hjemsted her i landet, og i hvis vedtægter det er bestemt, at ak tierne skal lyde på navn og at samtlige bestyrelsesmedlemmer, direktører og prokurister skal have dansk indfødsret. Tilladelse kan ikke meddeles, når der i den pågældende virksomhed er eller agtes anbragt udenlandsk kapital" (§ 1, stk. 2).

En dansker bliver international våbensælger

Et par år efter - i 1964 - kontakter Zabłudowitch Poul Børge Bilgart. Han har arbejdet i 43 år på DISA som vicedirektør med ansvar for eksporten af Madsenmaskingeværer. Men nu har jobbet mistet tillokkelsen for ham, fordi DISA har indstillet sin produktion af maskingeværer. Han siger op for "at tiltræde en stilling som rejsende direktør for en udenlandsk verdenskoncern inden for våbenindustrien", som han meddeler offentligheden. "Verdenskoncernen" er Salgad i Lichtenstein, hvor Zabłudowitch tilbyder ham stilling.

Salgad har nu kontorer i London, Koln og Tel-Aviv og sælger våben og ammunition til en lang række europæiske lande. Men Zabłudowitch ønsker at Salgad skal udvide sit marked til Latin Amerika. At det bliver Bilgart, som får til opgave at oparbejde en salgsorganisation i Latin Amerika, skyldes at han taler både spansk og portugisisk. Bilgart tager imod jobbet, og i 1966 rykker han ind i Smallegade 4 på Frederiksberg og får derved kontor på samme adresse som Wejra.

Hans arbejde går godt. Bl.a. sørger han for, at Salgad får leverancen af en hel skibsladning 9 mm patroner til en stat i Latin Amerika, og i begyndelsen af 70erne sælger Salgad store mængder våben til Chile (4).

Tampella i Finland beslutter i 1974 at overdrage Salgad til de israelske fagforeninger KOOR. Baggrunden for overdragelsen er ikke klarlagt, men resultatet bliver, at KOOR nu bestyrer Salgad, som igen ejer halvdelen af Salve, som lejer bygninger og maskiner ud til Wejra. Og Wejras produktion sørger Salgad for bliver afsat.

Justitsministeriet tillader salg af Wejra

I august samme år begynder Zabłudowitch at indlede forhandlingen om køb af Wejra med den nu afdøde Karl Schrøders søn, direktør for Radiometer Johan Schrøder, som netop er trådt tilbage som direktør for Wejra, men stadig sidder i bestyrelsen. Jens Chr. Jensen, som også er bestyrelsesmedlem, inddrages ligeledes i forhandlingerne, der finder sted i Helsinki.

Efter mødet henvender Zabłudowitch sig til sin medarbejder, Bilgart, og spørger om han vil stå for handelen. Bilgart vil sikre sig ekspertise på det juridiske område og går

derfor til landsretssagfører Per Markussen, som har erfaringer med krigsmaterieloven fra sine forhandlinger med Justitsministeriet om våbenfabrikken Terma, hvor han er bestyrelsesmedlem. Desuden har han siden 1962 været formand for den private Atlantsammenslutning, som agiterer for NATO. Under samtalen beklager Per Markussen sig over, at loven endnu ikke er ændret, således at der kan investeres udenlandsk kapital i danske våbenfirmaer, til trods for at Danmark på andet år er medlem af EF.

Lrs. Per Markussen besøger derefter kontorchef Uffe Kornerup i Justitsministeriets 4. kontor, som administrerer krigsmaterieloven, og forelægger ham problemet: Wejra skal sælges til Bilgart, og Salgad i Lichtenstein skal købe de resterende 50 pct. af aktierne i Salve.

Et stykke tid senere får Per Markussen besked fra Uffe Kornerup: Bilgart opfylder betingelserne for at købe Wejra, fordi han er dansk statsborger. Og hvad angår Salve, så er der intet til hinder for at Salgad kan overtage resten af aktierne. Denne nyhed fortæller Per Markussen straks sin klient, og Bilgart rapporterer tilbage til Zabłudowitch.

En bankkonto i Vest-Berlin afslører handelen

Kort tid efter - 7. december - flyver Zabłudowitch til København, hvor han mødes med Jens Chr. Jensen og Johan Schrøder. Ved et bord i Hotel d'Angleterre beder de tjeneren om et stykke papir og går i gang med at aftale prisen. Efter diskussionen står på papiret to tal: 1.065.000 DM og 65.000 DM. Det sidste tal er den officielle købspris, det første hvad Wejras sælgere skal have "under bordet".

I maj '75 køber Bilgart aktierne af Johan Schrøder, Jens Chr. Jensen og M.P. Weibel. Forinden har Schrøder i telefonen berettet om handelen over for Weibel og sluttede samtalen med at formane Weibel om, at "nu gælder det om at holde kæft". 9. juni udbetaler Zabłudowitch pengene i Frankfurt am Main. Jens Chr. Jensen får en halv million med sig hjem, resten indsætter han på bankkonti i Schweiz og Vestberlin.

Weibels del af summen får hans søn, Bent Weibel, fuldmagt til at hæve af. Politiets Efterretningstjeneste begynder et stykke tid efter at interessere sig for Bent Weibel og støder under efterforskningen på det store beløb, der står på en bankkonto i Vest-Berlin. Han indrømmer senere, da han sigtes for spionage i en helt anden retssag, at beløbet tilhører hans far. PET overdrager derefter sagen til bagmandspolitiet ⁽⁵⁾.

Så begynder sagen at rulle. Bagmandspolitiet anholder Johan Schrøder, da han kommer hjem efter en udlandsrejse, ransager Wejras kontorer i København og Skalborg samt Bilgarts hjem og beslaglægger en lang række dokumenter. Bilgart, Schrøder og "GranatJensen" som Jens Chr. Jensen kaldes i Skalborg, bliver sigtet for skatteunddragelse af særlig grov karakter og overtrædelse af krigsmaterieloven ved at afhænde Wejra til en stråmand – Bilgart.

5 Aktuelt, 16.11.79.

Hovedpersonen i sagen om Wejra - kontorchef Uffe Kornerup - får under sin sommerferie sit kontor i Justitsministeriet ransaget af tre mænd fra bagmandspolitiet efter en tilladelse, givet af hans departementschef, Niels Madsen ⁽⁶⁾.

Det er samme Kornerup, som sagde, at der intet var til hinder for, at Bilgart overtog Wejra, og at Salgad kunne købe resten af Salve, der er betingelsen for at Wejra kan producere granater.

Dom og bøder - men hvem ejer Wejra i dag?

I Frederiksberg Ret bliver retssagen kørt for hermetisk lukkede døre. 12. marts i år afsiger dommer Ellen Larsen sin sidste dom, før hun går på pension: 39-årige Johan Schrøder og den 79-årige Jens Chr. Jensen idømmes 8 måneders betinget fængsel. Begge skal de betale 200.000 kr. i bøde og efterbetale 223.000 kr. De får samtidig konfiskeret en valutagevinst på 110.000 kr. Poul Børge Bilgart dømmes til at betale en bøde på 30.000 kr. for sit arbejde som stråmand for Salgad.

Retten finder dem skyldige i overtrædelse af krigsmaterielloven og skatteloven ⁽⁷⁾.

Men hvad retten ikke beskæftigede sig med, var om Wejra efter Salgads - d.v.s. de israelske fagforeningers - overtagelse drives lovligt.

Hvem ejer Wejra i dag?

Ifølge Aktieselskabsregistret vedbliver Jens Chr. Jensen at være formand for bestyrelsen i Wejra, og Johan Schrøder er også medlem indtil 14 dage før dommen, nemlig 28. februar 1980. Denne dag bliver stråmanden Bilgart formand for bestyrelsen, og civilingeniør Leif Rump, Charlottenlund, indtræder også i bestyrelsen.

Også i Salve sker der ændringer. 18. oktober 1979 træder Jens Chr. Jensen og Johan Schrøder ud af bestyrelsen, og i stedet indtager lrs. Per Markussen formandsstolen og Schlomo Zabłudowitchs søn, Chaim Zabłudowicz, som er bosiddende i London, bliver bestyrelsesmedlem ⁽⁸⁾.

I Justitsministeriet oplyser man til *Forsvar*, at "der som følge af sagen er foretaget sådanne ændringer i selskabets kapitalforhold, at krigsmaterielloven overholdes, efter de oplysninger vi har". Men hvordan ejerforholdene konkret er, vil man ikke udtale sig om.

Kontorchef Uffe Kornerup, som gav grønt lys for udenlandsk køb af en dansk våbenfabrik, er senere blevet forfremmet. I dag er han politimester i Roskilde.

6 Aktuelt, 17.11. 79.

7 Frederiksberg Ret, SS 257/76.

8 Aktieselskabsregistret, A/S 20.453 og A/S 33.015.

Forsvar nr. 2, 1980

Sagen om Wejra opstod, fordi bagmandspolitiet ved et tilfælde opdagede en skatteunddragelse i millionklassen og samtidig faldt over, at krigsmaterieloven ved samme lejlighed også blev overtrådt. Justitsministeriets administration, som synes overordentlig lemfældig, satte den offentlige anklager ikke spørgsmålstegn ved, heller ikke om Wejra i dag opfylder lovens krav om kun dansk kapital i fabrikken. Når myndighederne skal kontrollere sig selv, ser det ikke ud som om de har synderlig interesse i at rejse tiltale overfor skødesløs - bevidst eller ubevidst - behandling af en lov.

Genudgivet af Det danske Fredsakademi februar 2008 som dokumentation af det militær-industrielle kompleks historie.

Indscannet af Holger Terp.